

ACC. N:R **M. 10512**: 1-5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Annette Larsson*
Härad: *Frosta* Adress: *Aspinge*
Socken: *Ö. Aspinge* Berättat av: *upptecknaren f. 1881 och
gamla i orten.*
Uppteckningsår: *1947* Född år _____

All "gå med stjärnan."

s. 1-5.

Tillägg

s. 5a-5b.

M. N. spec. p. 193

ACC. N:R **M. 10512** : /

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Att gå med stjärnan

Jag minns själv som liten, alltså i slutet av 80 talet, till var jul kom en gammal gubbe med en julestjärna. Han vandrade från gård och hus, med sin stjärna. Vi kallar honom stjärnegubben. Han hade en stor stjärna som han bar i svan fälld på ryggen. Han hade ett stativ som han ställde på golvet. På det stativet var en stor stjärna, av papper i olika färger. Runt om var en stor trä ram, av dunst trä, i form som ett säll. I de sället, eller ramen stod ett ljus. Där var på något sätt satt en vev i stjärnan, så när han drog i veven, smurra stjärnan. Ramen var ju orörlig.

Medan han stod bak stjärnan och veva, sjöng han julpsalmer. De var efter gamla psalmboken. Runt om på ramen hängde änglar, som sakta rörelse sig när han veva. Jag kan som i en dröm minnas hur hämrykta vi blev, och hur vackert de var.

Han sjöng för draktering och pengar. Han var då gammal men varifrån han var vet jag ej. Gamla har talat om, i deras ungdom di gick i kring med stjärnan. Men de är också rätt så ungt, den seden. Men då mera som julapfel vid fäster.

Gå med stjärnan var dels anmandags kväll, eller trestondagen. Di gick i regel i byn men kunde även sträckas till utan byn. När di kom anmandagen, så hade di stjärnan som skulle föresälla, både herdarne och den stjärna som visa vägen. Männan bar kappor. Di sökte efter krukkan. I landet uppträdde även Josef och Maria.

Di fråga efter härbärke. Di fick de svar, gå till grannen. Varefter di gick till nästa gård. Där kunde också vara flickor med. Di tog hand om Maria.

Vari från de har sitt ursprung kan ej utredas. Di gamle som har talat om hur di bruka di vet ju ej vari från. Där var ju alltid någon som uppträdde som ledaren.

De var ju ungdomen i byn. För i tiden var här gott om tjänstefolk, och så fanns inga röjen ute i kring som nu. Utan di sökte själva ut röjen i gårdarna. De var ungdom av skilda yrke. Di som var rika och munberga, var ju hämpliga. Sjärfnan var av prappor, klistret på prapp, i ljusa färger, fäst på en häpp. Herdarna var klädda i långa rockar, hade skägg, stora stövar. Di skulle alla vara klädda så di inte kändes igen.

Nån hade skynke om sig, liknande gamla best. mantel. Den kunde dels bestå av en kvinnokjole. Di var ju yngre för i tiden. Den trädde på så linnningen allt till en halvin.

Di förste stället uppträdde di nog hyasat, men till sist blev de mera störande.

Di blev ju drakterade överallt. Så till sist hände de att hela utbätadman föll.

De var ju mest för draktering de gick.

Den hälsning som di brukade när di kom var i en strof.

Goder afton, goder afton, käre fader och moder. Husfader, matmoder, så friga som dräng.

Di måka edar alla in fröjdesfall ju. För alla olycker bevarer er Gud.

När di kom med stjärnan trekkondagen, då var det de vise männen som kom.
Först kom en med stjärnan, sen di vise männen. Så kom Herodes, stark och mäktig,
befallandes snäsigt. De vise männen sökte barnet, sjöng psalmer, men Herodes svar
och domdera, så knektarna, och soldater med grova höjper. Herodes befälde och
knektarna skulle lyda. De vise männen drog sig bort först, di skulle skydda barnet.
Till sist Judas, svart i ansigt, med horn i pannan, lång svans. Han bar prungen.
Han var snidlig, listig och uppdrädd med alla snedsprång.
Di har på senare år börjat i gen med julspel, men de är mera förändrade.
Den gamla stilen efter bibeln har försvunnit. De är mest på fäster, di spelar de
Stjärnan skulle di hålla i jämn rörelse, under hela tiden.
Stjärngossar, de är ett julspel, som brukas mest vid julfäster. De har även förekommit
under julen också. Den seden är inte så gammal. Den har nog tillkommit på 1700 talet.
Då bär en gosse stjärnan, di andra har hättor på huvudet med stjärnor.
Är klädda i vitt eller annat ljus, har ljus i händerna. Så sjunger di julsånger.
De har typer efter 1000 maj sjungning. Di tar upp pengar som di själva ans.
Di uppdräddes ju hyasat. Även flickor var med, men nu går di ju Lucia.

Staffanssjungningen är en gammal sång som är bevarad ännu. I äldre tider, omkr. 1900 och innan uppdräddes de ridande. De var byns ungdom, de var då endast manliga. De sammanträdde hälsat jultagens kväll för att i tidiga orten rida ut. Redan vid trädden börja de, så höll de på till de blev ljus. Då red de alla, hästarnas huvud hade de prytt med lingonris, papper, och själva höll de facklor. Vid varje ställe stanna de med hästarna i rad uppställda framför föreståndet och facklorna brinna. De som sjöng bäst stämde då upp Staffansvisan.

Staffan var en stalldräng, en stalldräng, han vetna sina fålar från allt för den ljusa stjärna, ingen dager synes än stjärnorna på himmelen de blåska. Den förste den var apelfrå, den rider själva staffan på, den andra den var silvergrå den rider själva kungen på, ingen dager synes än, stjärnorna på himmelen de blåska. Var de så, att ingen kom ut och bjöd något, stämde de upp, legg å söv din gamle stud, legg å söv de nästa jule. De blev för de mästa drakterade. I gamla tiden då brännvinet var fritt fick de ju, så de till sist inte kunde uppträda hyvrat. Som tack sjöng de oss tacka vi för denna skänk, för de var något välbetänkt. ingen dager synes än stjärnorna på himmelen de blåska. Så rider vi till nästa gård. De sjöng endast för draktering, nötkött, äppel, brännvin, kaffegöke. För de mästa när de nådde till slut i byn var de fulla, i behandl hann de inte till alla

ACC. NR M. 10512: 5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Många var ju missnöjda med stoffarsjüngningen, mest för att di var störande
 Här har varit när plats där di på senare tid sjungit för pengarna. Di pengarna har
 di sen gjort gille för. Då har ungdomen ljuslids, där har ej aner än några deltagit i jün-
 ningen. De blev slut med ridningen och facklor, bönder ritte inte släppa hästar till,
 för di ryttarna blev ju så fulla till sist så di kunde inte varken sitta på hästen
 eller hålla redan på dem. Se fick di gå, ou går även flickorna med, på någon plats.
 Flickorna uppträder ju även själva, de är mest vid Lucia, men även ritken dag som
 häst under julen. Di har då ljus i händerna, och lingonris.
 För mycket långt tillbaka hade di ju inte gran, de kan nog hända, sen di börja
 med gran, att flickor då besit i kring sådana. De är onks. 60 år sen jag onks
 den första granen. Då var här ju di som hade små granar.

Tillägg

Tilläggsnr. ^{mat} 10512 fr H. Oslader ^{22/12-49} Statens

ACC. NR M. 10512:5a.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tillägg till de beskr. är ej mycket att göra, ty de som omtalat det är för länge sen döda. Josef och Maria uppträdde ju under de första juldagarna. Där var i regel flera med, de skulle ju vara ett sällskap. De uppträdde varkert; bad om härberge, i näst så mäs kan vi få husrum, vi kommer långväga. Då fick di till svar, gack de nabbons.

De uppträdde. Josef, vi har gått så långt Maria min husfru kan inte gå längre. Men där finns inte rum. Maria säger, ack Josef var skall vi gå, jag är så sjuk o dröth.

De framträder de andra flickorna, ack Maria vi skall följa dig.

Josef stöder Maria. Di som bär stjärnan går före, di utt. följ oss, vi skall visavägen.

Till sist, de är ju ett ställe som någon av de kringgående har hemona i, där stannas di, och blir drakderade.

Tal och svar som vämlades på ställen, kunde ju omväxla.

Vad e vi för några o varifrån kommer ni? Vi e. hyggliga människor, som kommit hit till Betlehem men kan inte få rum stans o ligga. Ja, vi kan inte husa så många men gå till nabbons där kan va några, så får några bli här, vi får va ute i stallen i fred.

Ja, men Maria är dröth och sjuk. Ja, e vi hyggliga så får vi, Josef och Maria stanna. Men di går, stjärnan före.

De sista stället där di stannar, svarar di. Ja här kan vi bli, vi ska hjälpa Maria.

Tillkommen av nr 10512 J. K. Celander Götting

2

ACC. N:R M. 10512:56.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

De vise männen kom i regel någon kväll först i julen. Di hade även stjärna som kom före. Di var klädda som herdar, med långt skägg, stav i handen.

Di uppträdde vackert, di sökte barnet. Di fråga, var finns de nyfödda gossebarnet svar, de finns inte här. Vi söker ett nyfött gossebarn. Stjärnan hölls i ständig rörelse, lika som sökanden. Vi ska söka till vi finner det. En stjärna följer oss. Di annandags spelet var i regel vackrare än Trestondagen med Herodes.

Han kom med knektar, som stod liksom färdiga till hans tjänst.

Herodes uppträdde härskande. Var finns de barnet. Han fick ingen upplysning. Jag befäller, och ni skall lyda. Jag skall förgöra alla som jag finner.

Då kommer Judas slug och listig, som hjälper Herodes.

De vise männen har kommit i förväg. Di är också sökande, men di vill hylla barnet. Di har också stjärna. Di varnar för Herodes.

Di sjunger psalmer. Men Josef och Maria kan också vara med vid Trestondagen. Då kommer de innan di vise männen, och frågar om Herodes varit där, eller var han är, så di kan undfly. Di får skydds.

Di har brätt att komma undan Herodes.

Med sjungandet var de ungefär som Staffan. Godes aften, godes aften. husfader, matmoder, piger, och drönger, vi hälsa eder alla en fröjdestull jul.